

Aki fél, menjen cukrászkisasszonynak – Kéthly Anna politikai öröksége

Vidák Anna beszámolója

Kéthly Anna (1889-1976) a 20. századi magyar baloldali politika egyik legmeghatározóbb alakja. A 2017. november 29-i esemény történelmi és politikai aspektusokból vizsgálta, milyen örökséget hagyott Kéthly Anna szociáldemokrata politikus, nőmozgalmár, parlamenti képviselő életműve a mai politikára.

Az eseményt **Dr. Pető Andrea**, a CEU Társadalmi Nemek Tanulmánya Tanszékének professzora moderálta.

Jan Niklas Engels, az alapítvány budapesti képviseletének vezetője megnyitó beszédében Kéthly politikai nézetei közül kiemelt néhányat, amelyek ma is nagy aktualitással bírnak a szociáldemokrácia számára. Kéthly Anna sok harcot vívott a nemek közötti jogegyenlőségért, a női emancipációért, szem előtt tartva a szegény és munkásnők fokozottan hátrányos helyzetét és a rendszerszintű változtatásokat tartotta megoldásnak. Annak tudatában, hogy az összes társadalmi osztály képviselete egy alulról szerveződő rendszerben tud megvalósulni, országszerte személyes kapcsolatokat ápolt különböző helyzetűekkel és képviselte őket a parlamentben. Tagja volt szakszervezeteknek, mert felismerte annak fontosságát, hogy a működőképes szociáldemokrácia nem csak pártok munkájából, hanem különböző társadalmilag aktív és a demokráciáért, igazságért küzdő cselekvőkkel való együttműködésből áll. Látta az egyre növekvő nácizmust és fel mert szólalni ellene. Az alapítvány budapesti vezetője szerint Budapesten épülhetne egy Hősnők Tere is, ahol többek között Kéthly Annának is szobrot kellene állítani.

Az első előadó, **B. Kádár Zsuzsanna**, történész Kéthly Anna politikai szerepéről és intézkedéseiről számolt be a közönségnek. Kéthlyt 1922-ben választották be a parlamentbe. Ekkor azonnal azon is elkezdett dolgozni, hogy a választójogban eltöröljék a műveltségi és a korcenzust (mindkettő esetében ráadásul a nők esetében szigorúbbak voltak a feltételek a férfiakénál), illetve a normatív anyaságot (amely a műveltségi cenzust válthatta, ki, három gyerek születése után volt érvényes). Az általános, nőket és férfiakat megkülönböztető cenzus nélküli választójog csak 1945 után lépett érvénybe Magyarországon. A magyar történelemben első politikusként foglalkozott a nők családon belüli kiszolgáltatottságával, oktatásával, és általános jogfosztottságával. Kéthly a nők kérdésében a feminista mozgalommal is ellentétbe került, ugyanis a mozgalom ebben az időben főleg polgári nőkből állt és a polgári nők emancipációjával és választójogának megszerzésével a mozgalmi tevékenysége valamelyest ellankadt, Kéthly meggyőződése szerint nem képviselte a munkásnőket.

Politikai pályafutásával párhuzamosan szakszervezeti tag is volt, mivel hitt e két szféra összefonódásának fontosságában. Pártja a szakszervezetekkel együtt számos javaslatot tett a munkások érdekvédelmében, ezek magukba foglalták a különböző biztosításokat, a nyugdíjat, a felmondási időt és a munkaidő korlátozását. Az 1929-33 közötti gazdasági válság idején égetőnek

vélte a jóléti intézkedések bevezetését (pl. munkanélküli segélyezés, lakhatási támogatás, progresszív adózás), a Horthy kormány ezzel szemben megszorításokkal és még erősebb politikai elnyomással válaszolt a válságra.

Pártjával egyetemben határozottan fellépett a zsidótörvényekkel és a zsidók üldöztetésével szemben. Felszólalt az újvidéki vérengzések idején, mikor 1942-ben a magyar katonák etnikai alapú tömeggyilkosságot követtek el elsősorban a zsidó, cigány és szerb lakosság ellen. Felszólalása miatt halálos fenyegetések érték, amelyekre ezt válaszolta: „*Aki fél, menjen cukrászkisasszonynak*”.

1945 után a kommunista párt kiegyezett a szociáldemokrata párttal (Marosán György és Szakasits Árpád vezetésével), az MKP és az SZDP egyesült. Kéthly azonban nem támogatta, a kommunista párt egy demokratikus szocialista felfogás helyett egy revizionista szocializmust vizionált. Kéthly látta a diktatúra veszélyét, amely ellen gyakran felszólalt, a párt kiszorította. Így 1956-ban, mikor az SZDP önálló pártként újraszerveződött, Kéthly a párt vezető tagjai között volt, a Nagy Imre kormányban (két napra) miniszteri tisztséget kapott.

A rendezvény második felében **Pető Andrea** hat párt politikusával folytatta a beszélgetést Kéthly Anna politikai örökségéről. Az Együtt pártot **Hajdu Nóra** elnökségi tag, a Párbeszédet **Karácsony Gergely** miniszterelnök-jelölt, a DK-t **Schiffer János**, a 4. választókerület elnöke, a Momentumot **Soproni Tamás** elnökségi tag, az MSZP-t **Tüttő Kata** elnökségi tag és az LMP-t **Ungár Péter** elnökségi tag képviselte. A panelbeszélgetésben a politikusok Kéthly Anna életművével és politikájával kapcsolatos kérdésselvetésekről vitatkoztak, arról, hogy mit tanulhatna tőle a mai magyar politika, hogy vajon a magyar emlékezetben miért van ilyen kevés szó a politikusról, hogy munkássága hogyan releváns az adott pártokra, hogy milyen módon emlékezhetnénk meg róla.

A beszélgetés elején a politikusok beszámoltak arról, hol hallottak először Kéthly Annáról és mit olvastak tőle. **Hajdu Nóra** először egy iskolai történelemórán hallott Kéthlyről. Később, amikor a Napvilág kiadóban dolgozott, lehetősége volt olvasni és korrektúrázni a politikus levelezéseiből Strassenreiter Erzsébet szerkesztésében kiadott [kötetet](#). **Karácsony Gergely** korábban nagybátyja ösztönzésére olvasott róla, egyetemi tanulmányai során olvasta Kéthly Anna válogatott írásait és beszédeit. **Schiffer János** először családjában hallott róla, nagyapja szerkesztette az *A Magyarországi Szociáldemokrata Párt a Parlamentben* című kötetet, melyben szerepelt Kéthly neve is. **Ungár Péter** egy zsidótörvényekről szóló könyvben olvasta Kéthly egyik felszólalását a numerus clausus ellen. Megfogta akkor az, hogy más minőségben szólalt fel ez ellen, mint a többi zsidótörvényt ellenző. **Soproni Tamás** számára Kéthly írása meghatározó volt a politikáról való gondolkodásban, mivel ő volt az első általa olvasott baloldali politikus, az ő könyvében találkozott először a nemzet helyett a társadalom és nép említésével. **Tüttő Kata** az általa képviselt (12.) kerületben kezdeményezte, hogy a rengeteg férfiszobor mellett ezúttal állítsanak szobrot olyan női történelmi személyeknek is, Kéthly Annának vagy Hugonnai Vilmának. Ekkor olvasott a politikusról.

A panel második kérdése az volt, hogy milyen idézetet hoztak a politikusok Kéthlytől. **Tüttő Katát** az a Kéthly idézet, hogy „*Aki fél, menjen cukrászkisasszonynak*” elgondolkodtatta a saját félelmén a gyerekei és az ország jövőjét illetően. Tart attól is, hogy a hatalom visszaélései ellen nincsen megfelelő intézményes védelem. **Soproni Tamás** ezt az idézetet javasolta: „*Van ebben az országban,*

a gyárakban, a műhelyekben, irodákban, a mezőkön, kinn a földeken, és van a reménytelenségben vergődő munkanélküliek táborukban abszolúte relatíve és sokkal nagyobb tömegű, létszámú ifjúság, mint amelyről itt ifjúságmentés címén beszélnek.” Ennek az idézetnek felolvasásával azt hangsúlyozta, hogy Kéthly a parlamenti többséggel szemben fontosnak tartotta minden társadalmi osztály ifjúságának azonos érdekképviseletét, amelyre a Momentum is nagy hangsúlyt fektet. **Ungár Péter** a zsidótörvényekkel kapcsolatos vitából hozott idézetet: *„A jobboldal lefokozza a magyar kapitalizmus súlyos és tragikus mulasztásokkal terhelt problémáját egyszerű zsidókérdéssé.”* Szerinte a mai ellenzék egyik nagy hibája, hogy a strukturális okok feltárása helyett megbélyegez problémákat egyszerű kirekesztésként, ahogy megbélyegezi kirekesztő ideológiák képviselőit is, az energiáit arra fordítja, hogy bizonyítsa, ők nem kirekesztőek. **Schiffer János** abban ért egyet leginkább a politikusnővel, hogy az alulról irányított szocializmus lenne üdvözlendő a magyar társadalom számára. Ő ezt az idézetet választotta: *„Tudomásul kell venni, az elnyomó osztályok uralom erejével szemben csak az elnyomottak szervezett osztályereje tudja megváltoztatni a mai rend embertelenségeit és igazságtalanságait.”* **Karácsony Gergely** Kéthly Anna első parlamenti beszédének egy részletét olvasta fel: *„Ennek a hazának a sorsa nemcsak a mi sorsunk. Ennek a hazának a sorsa azoké is és elsősorban főleg azoké, akik utánunk következnek.”* Azt tartotta legértékeldőbbnek Kéthly politikájában, hogy felismerte, hogy a leginkább veszélyben lévő társadalmi csoportok a nők és a gyerekek, számukra az erőforrások biztosítását indítványozta. Véleménye szerint Kéthly képviselte a társadalmi fenntarthatóságnak a generációk közötti igazságosság aspektusát. **Hajdu Nóra** azt emelte ki, hogy Kéthly felismerte, hogy a szociáldemokráciának rengeteg társadalmi problémával kell egyszerre foglalkoznia. A politikusnak az erről szóló idézetével illusztrálta ezt: *„A mesebeli sárkány nagyon szerény szörnyeteg volt. Megelégedett azzal, hogy minden évben egy szüzet áldoztak neki. A reakció sárkányának működését az ország rettentő statisztikai adatai jelzik. Csecsemő- és gyermekhalandóság, a népbetegségek borzalmas pusztításai – tüdőbaj, vérbaj, alkoholizmus –, a munkanélküliség következtében lerongyolt munkáséletek testi és lelki nyomorúsága, az idegbajosokat és örülteket ápoló intézetek zsúfoltsága, az öngyilkosok számának rettentő emelkedése: mind a sárkány nagy étvágyát biztosítják. Elindultunk mi, szociáldemokraták, a kétszáznegyvenöt fejű sárkány ellen. Nyílt és titkos kerületekben egyaránt meg akarjuk vívni az élet-halálharcot... Akkor majd az a parlament, amelyben a szociáldemokrácia sárkányölői ülnek együtt, az fog gondoskodni arról, hogy a kenyérből mindenkinek jusson, aki dolgozik!”*

Arra a kérdésre, hogy Kéthly a példaértékű politikai pályafutása ellenére miért nem vált a magyar progresszív politika referenciapontjává, **Hajdu** úgy válaszolt, hogy a baloldal nem tudta referenciapontként kezelni a két háború közötti politikusokat, mert utódpartokként nehéz dolguk volt abban, hogy „mit vetünk el, mit tartunk meg”, illetve más problémákat prioritáltak, másféle irányba indult el a magyar baloldal. Továbbá a magyar közélet nem ismeri el a példaértékű női hősöket. Ezt **Karácsony** és **Soproni** is problematizálta. **Soproni** azzal egészítette ezt ki, hogy egy olyan társadalmi közegben, amely a nőket kizárólag gondoskodói szerepben látja, nehéz egy nőre referenciapontként tekinteni. Azt, hogy női hőseink legyenek, egy olyan folyamatnak tekinti, amelyben halad a magyar társadalom. Ehhez kapcsolódva **Tüttő** elmondta, hogy a politikusnő legnagyobb hatása az volt, hogy annak ellenére, hogy olyan kritikákkal és (például a külsejét és

viselkedését illető) megjegyzésekkel kellett szembenéznie, amelyekkel a férfi politikustársainak sosem, bebizonyította, van helye a nőknek a parlamentben. **Karácsony** az előző felszólalásokkal egyetértett és elmondta, hogy azzal is hathat Kéthly az ellenzékre, hogy ő maga is a politikai pályafutásának csaknem az egészét az ellenzékben töltötte, mindössze két napot volt miniszter. Ezzel együtt Kéthly azért sem lehet a jelenlegi Magyarország hőse, mert mindig az aktuálisan uralkodó ideológia választja meg a hőseit, Kéthly ideológiája pedig jelenleg távol áll ettől. További problémaként nevezte meg azt is, hogy a rendszerváltás után a magyar társadalom kritikátlanul elfogadta az újonnan kialakult kapitalista rendszert, és nem vették azt figyelembe, hogy többféle kapitalizmus létezik, például nem vizsgálták meg, mekkora különbség van az olasz és a svéd kapitalizmus között. A probléma szerinte ott van, hogy 89-ben az államszocializmus után a társadalmunk elvetette a szocializmusnak minden formáját, tehát a Kéthly által képviselt szocializmus örökségének átvétele helyett a magyar társadalom „a karjába dőlt egy létező kapitalizmusnak”, fogalmazott Karácsony. **Ungár** kiegészítette **Karácsonyt** azzal, hogy a baloldal egyik globális problémája a történelmi beágyazottság hiánya. Az ellenzéknek továbbá azt is el kell döntenie, hogy kikről emlékezik meg, kiket választ referenciapontnak: konszenzusos figurákat (utalva arra, hogy Karácsony a Zuglóban készülő Slachta Margit-szobrot említette a kereszténydemokrata és első női magyar parlamenti képviselő előtt tisztelegve) vagy pedig egy teljesen új emlékezetpolitikát alakít ki. Szerinte ennek az elvégzése szükséges, egy jól kialakított emlékezetpolitikával a történelemből vett szimbólumokon keresztül akár az érdekérvényesítés is hatékonyabb lehet. Az emlékezetpolitika fontos eleme, hogy az államszocializmussal kapcsolatban a baloldal beszéljen arról, hogy mire milyen módon emlékezik, pozitív vagy negatív szereplőként, és ebben nem lehet megúszni az ítéleteket (a baloldal Lukács György-kultuszát említette konkrét negatívumként). **Schiffer** szerint sem a kommunista pártnak, sem 1989 után nem volt a pártoknak érdeke, hogy Kéthly politikai örökségét továbbvigyék, ezzel feledésbe merült. A jelenlegi pártok médiára támaszkodnak, akkor lesznek sikeresek, ha jó a marketingük, míg Kéthly idejében a szociáldemokrata pártok mozgalmi jellegűen működtek, így a jelenlegi pártok számára nem releváns Kéthly öröksége. Ehhez **Tüttő** hozzátette, hogy Kéthly Annát '89 után csupán egy párt, a Magyarországi Szociáldemokrata Párt (MSZDP) tette szimbólumként magáévá, de az MSZDP – tette hozzá – nem hozott se férfi sem női szimbólumokat.

Pető Andrea következő kérdésében megkérdezte a politikusokat, hogy Kéthly Anna melyik politikai lépését tartják példaértékűnek. **Tüttő** számára példaértékű Kéthly kitartása. Ennek köszönhetően olyan lépéseket mert tenni, amelyeknek hatása csak később tapasztalható. **Soproni** példaértékűnek tartotta, hogy Kéthly elvetette a félelmet és azt, hogy döntéseit konzekvens értékek mentén hozta, az értékrendje vezérelte, attól függetlenül, hogy a környezete milyen véleménnyel van róla. **Schiffer** szemében is példamutató volt az értékvezéreltsége. Továbbá az, hogy a 30-as években a növekvő fasizmussal szemben Kéthly pártja az aktív ellenállást szorgalmazta. **Ungár**, a legbecsülendőbb példának azt tartja, hogy Kéthly a Rákosi-rendszerben visszautasította a pártegyesítést, amely nemcsak a politikai vitában állta meg a helyét, de a nemzeti szuverenitást is védte. Azt is példaértékűnek tartja, hogy bár a Kéthly-féle szociáldemokrácia nem fogadja el a trianoni békediktátum azon részeit, amelyek elszakították a magyar területeket, közben végig szem előtt tartva a munkások és szegény lakosság érdekeit. **Karácsony** kiemelte, hogy a politikusok kizárólag jó döntéseket hozott. Elmondta, hogy kevés olyan politikai szereplő van, akinek mindig jó döntései

voltak. **Hajdu** szerint becsülendő, hogy sokat felszólalt a zsidótörvények ellen. Úgy foglalkozott a női ügyekkel, hogy figyelembe vette a különböző női élethelyzeteket és sokat foglalkozott a szociáldemokráciával és jóléti intézkedésekkel.

Pető Andrea megkérdezte a panel résztvevőit, hogy milyen emlékezetpolitikát képzelnek el a jövőben. **Karácsony** a konszenzusos személyekről való megemlékezést támogatja, mert fontosnak tartja, hogy az emlékezet kohéziós erővel bírjon és az ilyen személyek tudják ezt megteremteni. Olyan személyt kell találni, aki a második világháborúban és az államszocializmusban is a jó oldalon áll. Szerinte fontos, hogy toleránsak legyünk az életutakkal kapcsolatban, hiszen minden történelmi figurában találhatunk olyanokat, amikkel nem lehet azonosulni és a sok jó döntésük mellett sok rosszat is hoztak. **Schiffer** is toleránsabb emlékezetpolitikát képzel el, amely kialakíthatná a magyar demokratikus hagyományokat. Példának erre azt hozta, hogy Finnországban meghagyták a cári szobrot, miután elmentek az oroszok az országból. **Soproni** és **Hajdu** is a kompromisszumos figurákról való megemlékezés mellett tették le a voksukat, **Soproni** hozzátette, hogy e figurák tökéletlensége realiztikussá teszi őket a társadalom számára. **Hajdu** szükségesnek tartja az emlékezetpolitikai diskurzusokat, hogy a magyar társadalom feldolgozhassa a traumáit. A nem egységes emlékezetpolitika emlékezetpolitikai kudarcra utal. **Ungár** ezzel a diskurzussal szemben azt vallja, hogy az emlékmű állítása mindenképpen ideológiai vitát és ideológia által vezérelt döntést igényel, nem konszenzusos személyekről való emlékezést. **Tüttő** szerint érdemes konszenzusos személyekről is emlékművet állítani, de fontos megjeleníteni a törésvonalat az adott személyről, és a körülötte forgó konfliktust érdekes módon prezentálni a nagyközönség felé.

A közönség kérdésére arról, hogy Kéthly Anna hogyan vélekedne a panelen megjelent pártokról, **Karácsony** megállapította, hogy ellenzéki lenne, talán az összes párttal jó viszonyban, **Schiffer** arra hajlott, hogy Kéthly a minél szélesebb összefogást támogatná. **Tüttő** úgy vélte, támogatta volna a 2002-es MSZP-t, **Soproni** úgy vélte, hogy aszimmetrikus lenne a viszonyuk: bár a Momentum pozitívan állna Kéthlyhez, Kéthly nem viszonzná, inkább kritikusan állna a párthoz. **Ungár** úgy nyilatkozott, hogy 2014-ben bár nem örülve, de leszavazott volna rájuk, reményei szerint az elmúlt pár hónap bizonyítja, hogy a 18-as választásokon már örömmel az LMP-re szavazott volna. **Hajdu** szerint a 2014-es választáson az Együtt túlságosan piacpárti lett volna Kéthly számára, a 2018-ason már könnyebben tudna azonosulni a páttal.